

Volletjes

Een herinnering van Henrita H. Haenen

Verschenen in eigen beheer bij Uitgeverij Nu - Castricum, 2002

Het moet in 1965 zijn geweest. Ik was was toen 24, en woonde al een paar jaar in Amsterdam, waar ik in die tijd de ‘directeurscursus’ volgde aan wat toen nog *De Bibliotheekschool* heette.

In die tijd was ik geabonneerd op *Tirade*, waarin de auteur Andreas Burnier gedebuteerd had met een verhaal dat ik wonderlijk vond, maar wel boeiend, omdat het een lesbische situatie beschreef. (In de boekpublicatie kreeg het verhaal een ander eind, zag ik later.) Ook in 1965 kwam *Een tevreden lach* uit: lesbische liefde, alweer, maar ook hier werd daaraan niet veel beschrijving gewijd. Een roman, waarin een hoer een studerend meisje vermanend toesprak vanuit een superieure levenswijsheid; een meisje, dat eigenlijk een man wilde zijn. Wat ouderwets!

Van Kees Fens, die ons les gaf in die tijd, hoorde ik over het prospectus voor *Een tevreden lach*, waarin een portret van de auteur stond met bijgetekende baard. Hoewel ik natuurlijk tegenover Fens de schrijfster verdedigde, met alle bekende feministische argumenten, vond ik die baard ook zelf wel raar. Bovendien had ik van Andreas Burnier in het tijdschrift *Dialog* een stuk gelezen, waarin zij voorstelde homoseksuele vrouwen te verdelen in een vrouwelijke en een mannelijke soort. Alweer, wat ouderwets!

In die tijd schreef ik, want ik wou na drie jaar alleen te zijn geweest wel weer graag een vriendin - en die kwam ik niet tegen tussen de mensen met wie ik dagelijks verkeerde - , op een contactadvertentie, ik kreeg een brief terug van een zekere Ronnie Dessaur, met een uitgebreid, degelijk curriculum vitae. Het leek haast wel wat op de brief die een aanstaande schoonzoon naar een aanstaande schoonvader zou schrijven; zelfs noemde de briefschrijfster mij haar toenmalige rang in de ambtelijke hiërarchie, ik moest daar wel een beetje om lachen. Uit dat curriculum vitae begreep ik echter tevens, dat Ronnie D. de schrijfster Andreas Burnier moest zijn. Dat was wel opwindend! Er zat dus toch tamelijk wat autobiografie in haar literaire werk. Zij van haar kant kon op deze manier natuurlijk vaststellen, of ik wel behoorlijke boeken las. Mijn gevoelens waren wat gemengd, want ik wist al dat Andreas Burnier geloofde in een conventionele rolverdeling. En uit Ronnie D.’s brief I en brief II bleek, dat zij zich voorstelde dat het mijn rol zou zijn als een echt

vrouwje voor haar te zorgen tijdens een langdurig verblijf in een ver buitenland, waarvan ik in elk geval de taal niet zou spreken. Brief II repte zelfs al van een eilandje voor de Joegoslavische kust. Ik wist niet zeker of ik, om ancillair werk te doen, mijn halfvoltooide opleiding wel wilde onderbreken. Maar behalve die brieven wisselden wij ook telefoongesprekken; en o, wat was die vrouw charmant, en wat een prachtige stem had ze. Het was ook wel spannend, die stem aan mijn oor te horen in de huiskamer van mijn hospita.

Omdat ik het lesbische leven als een gegeven beschouwde, schreef ik daar verder niet over. Waarop Ronnie D. in brief II veronderstelde, dat voor mij op dat gebied dan nog wel ‘heel wat problemen’ zouden liggen. Ja, dat zij die had, dat had ik uit haar verhalen in *Tirade* wel begrepen!

Brieven, telefoontjes, een fotootje dat zij van een oude collegekaart gepeuterd had, een fotootje dat ik speciaal had laten maken; en tenslotte een afspraak, op een mooie zomermiddag, in een koffiehuis in de Oudezijdsbuurt, voor mij onbekend terrein toen. Bovendien was ik een erg onwerelds meisje, voor wie ‘uitgaan’ schouwburg en concertgebouw betekende; een meisje, dat nauwelijks buiten de deur dronk, en al helemaal niet buiten de deur at. (Tenzij dan met vriendinnen en vrienden in het Sterhuis van de *Union des Amies des Jeunes Filles*; maar dat is een ander verhaal.)

Doodeng vond ik het, die koffiешop binnen te komen. Daarbinnen zat inderdaad een kleine vrouw met kort zwart kroeshaar, dat moest ze zijn; maar ze droeg een donkere zonnebril, ik begreep wel dat zij, bezig met een universitaire carrière, niet met een meisje herkend zou willen worden; maar die zonnebril vond ik toch wel unfair. Nadat wij ons hadden voorgesteld, vroeg ik dus allereerst of ze die bril voor een ogenblik zou willen afzetten. Toen ze dat deed, zag ik dat zij daar erg verlegen van werd. Dat vond ik wel weer charmant. En o, die mooie roodbruine ogen, die fluwelige blik! Ronnie (een naam die ik volstrekt niet hij haar vond passen, en waarbij ik haar ook niet genoemd heb) stelde voor, ergens in de warme buurt paella te gaan eten in een zaakje dat zij wel kende. Ook daar was zij op bekend, en ik op totaal onbekend terrein. En ik was te onervaren om te beseffen, dat ik al door de eerste selectie gekomen was, anders had ik daaraan nog wat zelfvertrouwen kunnen ontlenu.

Waar het eethuisje was, hoe het er daar uitzag: geen idee. Ik had enkel oog voor haar, en al mijn benul nodig om me door de situatie ‘uit eten met een onbekende aantrekkelijke vrouw’ te slaan. Vreemd eten vond ik nu wel niet zo’n bezwaar, en die

inktvisarmpjes juist wel spannend; maar bij dat eten was ook rode wijn. Niet zulke goede, want zij had mij natuurlijk allang ingeschat als niks gewend op dat gebied.

Heldhaftig trachtte ik twee glaasjes van dat wrange vocht omlaag te wurgen, zo onopvallend mogelijk, maar jawel: ‘Toch denk ik dat je de wijn niet lekker vindt’ zei zij plagerig, net toen ik me een beetje veilig begon te voelen. Ik ontkende natuurlijk, maar zonder haar te overtuigen, dat zag ik wel. Ook had ik mensenkennis genoeg om te beseffen dat zij er plezier in had, een onervaren meisje in verwarring te brengen. En ze h ad al zoveel op me voor: tien jaar; al bijna een academische titel, terwijl ik nog bezig was aan mijn hbo - opleiding; dat beeldschone uiterlijk; en al die levenservaring.

Na afloop van het etentje zou ze met mij meegaan naar mijn kamer. Ook de tweede selectieronde was ik dus door, alweer zonder dat ik dat besepte. Toen we vanuit de tram naar het adres van mijn kamer liepen, hield ze mij  en keer volmaakt onnodig, bij de arm terug voor een bepaald niet aanstormende fietser. Ik begreep precies hoe ze dat bedoelde, en vond het wel spannend.

Terwijl ik de huisdeur opende, zag ik Flip, de grote zwarte hond van mijn hospita, al achter de tochtdeur staan. Bliksemsnel overzag ik de situatie. Ik wist, uit Andreas B.’s literaire verhalen, dat Ronnie D. bang moest zijn voor honden. Nu begreep ik dat best, want dat was ik eigenlijk ook; maar met de hond van mijn hospita had ik natuurlijk toch vriendschap moeten sluiten. Flip was ondanks zijn kloek formaat een best beest, en in ’t geheel niet agressief.

Ik had Flip ook heel goed kunnen opvangen, maar liet hem onopvallend passeren. Daar stond Ronnie D. witjes tegen de deur geleund, en probeerde haar angst voor de snuffelende hond niet te laten blijken. ‘Kom Flip’ zei ik stoer, en zeulde hem aan zijn halsband de woonkamer binnen van mijn hospita, die niet thuis was. Het was gemeen van me, maar ik moet bekennen dat me die kleine sc ene — die trouwens niet langer dan een minuut had geduurd - een wereld van goed had gedaan. Met gesterkt zelfvertrouwen begon ik aan de avond. Die verliep trouwens heel aangenaam, ik zette koffie, stak al mijn waxinelichtjes aan, en de conversatie liep vanzelf, want zij kon die uitstekend onderhouden, en ik had natuurlijk ook wel het een en ander gelezen. En onze vingers raakten elkaar bij het overreiken van het koffiekommetje. En ik was veel te onschuldig om op die avond meer te verwachten dan dat. Alleen haar kleding verwonderde me. Dat zo’n mooie vrouw niet beter wist dan zich te hullen in een slobberig bruin mantelpak zonder enige snit, en die lompe schoenen!

Er werd een verdere afspraak gemaakt, op het terras van Scheltema. In de termen om naar Leiden te komen viel ik dus niet. Ik ging dan wel niet uit, maar besepte toch wel dat een ontmoeting op het terras van zo'n bekend journalistencafé wel erg publiek zou zijn: Kijk, Andreas Burnier, en wie is dit jonge meisje? Dus ik had al een hele route ontworpen om niet al van ver zichtbaar naar dat terras te moeten lopen, maar er achterlangs via het steegje te komen.

Het kwam er niet van: ik werd ziek en moest haar opbellen. 'O, dan gaat onze afspraak niet door' zei ze me veel te vlot en opgelucht. Dat was dat, helaas: ik vroeg me af wat ik verkeerd had gedaan, dat ze me zo onelegant liet schieten, na nog een buitengewoon duidelijke smoes of twee. ik heb daar erg, erg veel verdriet van gehad. Jaren later las ik in ik weet niet meer welk interview met de schrijfster, dat ook de tijd bestreek waarin ik kennis met haar had gemaakt, dat zij toen wel heel veel contacten had gehad, 'en toen werd het wel wat volletjes'. Daar vielen de stukjes van de puzzle op hun plaats: ik was bepaald de enige niet geweest.

Dat was een kleine troost.

Tientallen jaren later kreeg dit verhaal nog een postscriptum. Professor Dessaur was toen al met emeritaat, maar zat, in de aula van de Amsterdamse Universiteit, in de professorenbank hij de promotie van een hoogbegaafde jongedame, die een proefschrift verdedigde over het werk van een, zeg maar de, lesbische dichteres. Boven op de galerij zat ik, met mijn toenmalige beminde. Dat proefschrift wilden wij ook wel horen verdedigen, en de niet geheel onverwachte aanwezigheid van professor Dessaur deed ons uiteraard veelgenoegen.

Ik had me natuurlijk voor de gelegenheid gekleed, en mijn beminde prikte naast mij in haar prachtigste driedelig kostuum, met haar elegantste herenhoed op. Op een bepaald ogenblik, en daarna nog eens, zwierf de blik van professor Dessaur naar boven, naar de vrouw naast mij.

Ik wist dat in de tijd waarin ook ik, &c., Ronnie D. vergeefse moeite had gedaan om mijn toen-nog-niet-beminde voor zich te winnen. Herkende professor D. haar? In elk geval sprak uit haar blik duidelijke begeerte. Het was die blik, die mij tenslotte volledig verzoende met wat een onaangename periode in mijn bestaan was geweest. Eindelijk kon ik haar van harte vergeven.

Rust.

Nawoord.

ANDREAS BURNIER (1931 - 2002) schreef voor de 2% van haar lezeressen, die erudiet genoeg waren om haar romans naar waarde te schatten. Zelf behoorde ik tot de 98 %, die zich bij het lezen vervloekten om hun gebrek aan eruditie, en die zich om die romans kwaad maakten of hartelijk moesten lachen, meestal in één adem. Want je kon veel zeggen van Andreas Burnier, maar niet dat zij een saaie schrijfster was.

Dat kon je trouwens ook niet zeggen van C.I. Dessaur.

Vervelen deed je je bij die twee geen ogenblik. Over Burnier's werk (en haar persoon) werd, vanaf haar debuut, vaak geschreven op geërgerde, als je goed las verongelijkte toon; eigenlijk kan ik me door de jaren heen weinig waarderende recensies herinneren. Meestal werden Burnier/Dessaur's boeken ook besproken door heren. Of die ergernis daarmee te maken had? Vast wel. Zowel Burnier als Dessaur toonden een zelfverzekerdheid, en namen standpunten in, die mannelijke recensenten (maar ook sommige vrouwelijke!) flink tegen de haren in konden strijken.

En toch, bij optreden in publiek of voor de televisie, toonde de schrijfster altijd wel een paar keer, op onverwachte momenten, een verlegenheid die ik vertederend vond in iemand, die zo duidelijk graag een zakelijke en redzame indruk wilde maken.

Moeite om die verlegenheid te verbergen deed zij niet. Het was ook niet nodig, want zij kon een zaal vol mensen, homo- of heteroseksueel, charmeren met een buiging van die mooie warme stem, met een opslag van die roodbruine vossenogen.

Ik moet zeggen dat ik me nogal verbaasd heb over de zuinige, en - alweer - geërgerde toon van de meeste necrologieën, die bij Burnier's overlijden verschenen. Van zuinig gesproken: de overlijdensadvertentie die de Nijmeegse Universiteit plaatste, weigerde C.I. Dessaur zelfs haar academische titels en noemde haar mevrouw. Blijkbaar voelde men zich door een vrouw, die zo intimiderend intelligent was, posthuum nog bedreigd. Het zal ook wel te maken hebben gehad met het feit, dat C.I. Dessaur haar homoseksualiteit nooit heeft verheimelijkt; een moed die men, gezien haar maatschappelijke en academische positie, toch eerder moest prijzen dan afkeuren. Ik tenminste heb haar daarom altijd bewonderd en geëerd.

De enige necrologie die C.I. Dessaur/ Andreas Burnier in mijn ogen recht heeft gedaan, is in het dagblad Trouw, geschreven door C. Rutenfrans, die haar goed heeft gekend en jarenlang haar medewerker is geweest.

Maar de mooiste karakteristiek van de schrijfster Andreas Burnier die ik ooit heb gelezen, was tevens de kortste. Toen, jaren terug, in 't rubriekje 'Louter ramsj' van

het Amsterdamse Universiteitsblad *Folia*, Bumier's *Essays 1968 — 1985* vermeld werden, stond daar als aanprijzende toelichting bij:
'Weet alles.' Ja, zo was het toch ook?